

AZ I. VILÁGHÁBORÚ

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ KIROBBANÁSA

- Jún. 28. Gavrilo Princip a Fekete Kéz nevű nacionalista szervezet tagja Szarajevóban meggyilkolja Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét.
- Monarchia vezető körei már rég sürgetik a Szerbia elleni támadást.
- Tisza István magyar miniszterelnök ellenzi a háború megindítását, úgy látja kedvezőtlen az időpont, Magyarország iparilag még nincs felkészülve, kevésnek találja az ürügyet a háború megindításához, félti a dualizmus rendszerét a háborús konfliktustól.
- Nemzetközi politikai körök úgy gondolják a Monarchia nem fogja kihagyni ezt a lehetőséget Szerbia ellenében.
- Végül Tisza júl. 14-én beleegyezik a háború megindításába.
- Júl. 23. Monarchia ultimátuma Szerbiának: szerb kormány hivatalosan ítélt el a merényletet, engedje meg az osztrák rendőrségnek a merénylet ügyének kivizsgálását (Franciaország és Oroszország megpróbálja rávenni Szerbiát az ultimátum elfogadására). Szerbia nem fogadja el a követeléseket.
- Júl. 28. Monarchia hadüzenete Szerbiának

1914: A HADÁSZATI TERVEK KUDARCA

A HADÁSZATI TERVEK:

- **A NÉMET TERV:** Schlieffen – alapja: a lassú orosz mozgósítás és Ausztria-Magyarország feltartó szerepe – egyfrontos villámháború (blitzkrieg)
- FRO ellen hat hét alatt győzelem – Belgiumon át jobbszárnyas átkarolás, majd: a keleti hadszíntérré átdobható a hadsereg zöme.
- **AZ OMM TERV:** Oroszok ellen elsöprő támadás, majd Szerbia ellen, de Conrad megváltoztatta ezt: először Szerbia ellen.
- **A FRANCIA TERV:** alapja: a német támadás viszonylag kis erővel feltartóztatható. A hadsereg zömével Lotharingián keresztül áttörés a Rajnáig
- **AZ OROSZ TERV:** Kelet-Poroszországban és Galíciában is támadás, de kezdetben nem nagy erejű, majd amikor a mozgósítás befejeződik, megsemmisítő támadás mindkét fronton!

A MEGVALÓSULÁS:

- **A NÉMET TERV:**
- **Nyugati front:**
- augusztus 2. - A németek elfoglalják Luxemburgot.
- augusztus 3. - Német csapatok nyomulnak be Belgium területére, de Liege erődjének az ostroma 12 napot vesz igénybe – a lendület megtörik!
- Augusztus 17. orosz támadás Kelet-Poroszországban - köv.: a németeknek csapatokat kell a nyugati frontról a keletre átdobni. – az antantcsapatokat nem sikerül átkaroló hadművelettel bekeríteni.
- szeptember 3. Nyugaton a németek elérik a Marne folyót.
- szeptember 5. Francia ellencsapás a Marne-nál. – Kábé 600 ezer katona halála (1,5 – 1,5 mill. mindkét hadsereg)
- szeptember 5-10. A Marne-i csata során a franciák veszik át a kezdeményezést, a németek visszavonulnak

- majd: mindkét fél lövészárkokat ásott és : állóháború kialakult.
- szeptember 14. Helmuth von Moltke német vezérkari főnök lemond. Helyére Erich von Falkenhayn lép.
- Versenyfutás a tengerig: a németek nem érik el az északfrancia kikötőket, mert DNY-Belgiumot a belgák elárastották. – Állóháború kialakulása.
- október 9. A németek beveszik Antwerpent
- Ez: a villámháborús terv kudarca.
- **AZ OROSZ TERV:**
- **Keleti front:**
- Augusztus 17. az 1. és a 2. orosz hadsereg betörése Kelet-Poroszországba (az oroszok még a mozgósítás befejezése előtt támadnak!)
- Paul von Hindenburg a 8. hadsereg főparancsnoka Kelet-Poroszországban.
- Augusztus: A németek elsőprő győzelmet aratnak Tannenbergnél
- szeptember 6-15. A Mazuri-tavaknál Hindenburg legyőzi az oroszokat
- **AZ OMM TERV:**
- **Balkáni front - Szerbia:**
- Augusztus 12. Szerbia és Montenegró megtámadása, de : közben orosz támadás Galíciában, ezért: egy hadsereg átdobása Galíciába – köv.:
- Decemberben csak egyetlen napra sikerül az Osztrák-Magyar Monarchiának elfoglalnia Belgrádot, gyors szerb ellentámadás.
- A szerb csapatok decemberre a Dráva-Száva-Duna vonalára szorították vissza a Monarchia erőit. –itt: Állóháború.
- **Galícia:**
- Bruszilov elfoglalja Kelet-Galíciát, és a Kárpátok vonaláig szorítják vissza a Monarchia erőit. – szeptember: Przemysl ostromának a kezdete
- Lvov elfoglalása és Przemysl erődjének körülvétele - a front megmerevedik
- Az oroszok megállásának az oka: jelentős területek feladása + a Kárpátok természeti akadály + német támadás Varsónál – az oroszok ide csoportosítják erőiket.

1914 MÉRLEGE:

- **Japán** bekapcsolódása az **antant oldalán** – jelentősége:
- Oroszország és Anglia gyarmatait nem fenyegeti Japán
- Az USA esetleges bekapcsolódása könnyebbé válik, mert így nem kell japán támadástól tartania
- **Töröko.** (október) bekapcsolódása a **központi hatalmak oldalán** – jelentősége:
- A Boszporusz és a Dardanellák ellenőrzése a Központi Hatalmak kezében – Oroszo. és az antanthatalmak kapcsolata elzárva a tengeren. + új front Oroszo. ellen a Kaukázus vidékén.
- **Tengeri küzdelem:** Anglia blokád alá vonta NO-t. (utánpótlási gondokat jelent később)
- A hadászati tervek összeomlottak – a villámháborús tervek kudarcot vallottak
- állóháború kialakulása minden fronton
- ennek okai:
- Új harcászati jelenség tényezője a haditechnika fejlődése következtében:
- Az új fegyvernemek (gépfegyverek, gyorstüzelő ágyúk) lehetővé tették, hogy a védelem túlerejű támadással szemben is fel tudja venni a küzdelmet.
- Köv.: meg kellett találni az ellenfél erői felmorzsolásának a módját.

1915/16: A FELŐRLŐ KÜZDELMEK

Keleti front:

- **Galícia:** Przemysl ostroma – 1915 március 22. – a védők megadták magukat – majd: orosz offenzíva, ami április közepére kifulladt
- 1915. május 2. Gorlicénél osztrák-magyar offenzíva indul; júniusban visszafoglalják Przemysl-t és Lemberget.
- 1915. július: A központi hatalmak új offenzívát indítanak az oroszok ellen: Lengyelországban is. Előretörnek (Lengyelo., Galícia, Bukovina, Litvánia elfoglalása), de nem tudják kicsikarni a végső döntést.
- **1916. június 4.** Alekszej Bruszilov tábornok vezetésével támadást indítanak az orosz csapatok Galíciában – cél: Verdun tehermentesítése. (Bruszilov-offenzíva)
- **Eredmény:** a galíciai front áttörése (Luck és Csernovic térségében), két OMM hadsereg felmorzsolása (a központi hatalmak kábé 1,5 mill embert veszítettek), az orosz csapatok elérték a Kárpátokat és elfoglalták Bukovina és Galícia egy részét – de: a Bruszilov-offenzíva mégis eredménytelenül végződik (a támadást a német-OMM erők végül visszaverték) mert nem tudják kihasználni a győzelmeket (lassú az utánpótlás)

Nyugati front:

- Az antant több támadást indít – nagy veszteségek, de eredmény nélkül
- 1915. Április: Ypern – gáztámadás – a németek 5000 francia katonát pusztítottak el.

1916. – Falkenhayn terve: egy ponton áttörni-

- február 21. Megkezdődik a verduni csata. A december közepéig tartó összecsapások közel 1 millió áldozatot követelnek: „vérszivattyú”
- köv.: az antant tehermentesítő támadásokat hajt végre – (Bruszilov-offenzíva)
- június 24. Somme: Anyagcsata kezdődik a nyugati fronton a Somme folyónál – köv.: augusztusban Falkenhayn leváltása
- november 28. Véget ér a somme-i csata, az antant nem tudja kierőszakolni az áttörést + még nagyobbak a veszteségek, mint Verdunnél – érdekesség: szeptemberben a somme-i csata során a britek először vetnek be tankokat.

Dardanellák:

- 1915. április 25. sikertelen partraszállási kísérlet Gallipolinál
- 1915. május 26. A Gallipolinál elszenvedett kudarc miatt meneszti az admirális első lordját, Winston Churchill-t.

Harcok az új hadszíntereken: Az új harcoló felek:

- Olaszország: az antant oldalán – 1915. április: londoni egyezmény: Dél-Tirol, Trieszt, Isztria + protektorátus Albániában
- Bulgária: 1915. a központi hatalmak oldalán
- Románia: az antant oldalán – 1916. aug. Bukarest – Erdély, Partium, Bánság, Alföld keleti fele, Bukovina

Balkáni front:

- 1915. október 14. Bulgária hadat üzen Szerbiának.- köv.: Szerbia, majd Montenegró és Albánia elfoglalása

Olasz front:

- 1915. június 15. Az isonzói csata kezdete az olasz fronton. 29-én újabb támadást indítanak az olaszok – több támadás, de eredménytelenül
- 1916. május: osztrák-magyar ellentámadás Dél-Tirolban – az olasz védelmi vonal átszakítása, de az OMM csapatok a támadás során felőrlődtek. + a Bruszilov-offenzíva miatt csapatokat kellett átdobni Galíciába
- Köv.: az olaszok ismét megszilárdították vonalaikat az Isonzónál és újabb támadásokat indítottak – kevés eredménnyel

Románia:

- 1916. augusztus vége: Erdély elfoglalásának a kísérlete
- köv.: a központi hatalmak ellentámadása – december: Bukarest elfoglalása (Mackensen német tábornok) – fontos: román olaj

Harc a tengereken:

- 1915. január 24. Összecsapások a tengeren Helgolandnál és Dogger Bank-nál. A brit Lion csatacirkáló súlyosan megsérül, a német Blücher elsüllyed.
- Utána: angol blokád
- 1916. május 31. A skagerraki (jütlandi) tengeri csatában a németek jelentős veszteségeket okoznak a brit flottának, és visszavonulásra kényszerítik őket. Fő céljuk, az angol blokád áttörése viszont nem sikerül.

AZ 1915/16-OS KÜZDELMEK MÉRLEGE:

- A nagy áttörés egyik fél részéről sem sikerült.
- Új harci eszközök, új harcmodor alkalmazása kell:
- Harci gáz – hiányosságok: széljárás, saját katonák halála, stb.
- Ismétlőfegyverek, gépfegyverek, lángszóró, aknavető, tank, harci repülőgép, kézigránát, légvédelmi ágyúk, telefon-és táviróösszeköttetés, mesterséges ködképzés, stb. – de: a hadsereg mozgatása bonyolult logisztikai feladat!!! (vasúti szállítás)
- Az új fegyverek alkalmazásához a háttér is kell: nők munkába állása, életmódváltozás
- Korlátlan tengeralattjáró háború- búvárhajóharc alkalmazásával: NO. többször is meghirdeti, többször is visszakozik (ok: sérti a tengeri hadviselés konvencióit)
- Blokád: Anglia fölénye egyértelmű: nagyobb flottájával teljesen blokád alá vette NO-t.
- NO. Még mindig kezdeményező, de nem képes döntő csapást mérni az antantra.
- A blokád miatt NO. tartalékai fogyni kezdtek.- köv.:
- Általános munkakötelezettség, jegyrendszer, fejadag. → elégedetlenség - emiatt a központi hatalmak 1916 végén békejavaslattal fordult az antanhoz: (a romániai győzelem fényében az eredeti követelésekkel), amit az nem fogadott el.

1917: OROSZORSZÁG KIVÁLÁSA A HÁBORÚBÓL ÉS AZ USA HADBALÉPÉSE

Az antant haditerve 1917-re: összehangolt támadás februárban

- Nyugaton: Reims
- Keleten: Lemberg
- Olasz fronton: Isonzónál –Trieszt elfoglalása a cél, de: a helyzet másképp alakult:

Oroszország kiválása a háborúból

- március 10. (orosz időszámítás szerint február 27.) Pétervárott kitör az ún. februári forradalom. - II. Miklós cár lemond.
- Július: Kerenszkij hadügyminiszter általános támadást rendel el, mely hamarosan összeomlik.
- Július: Kerenszkij alakít kormányt Oroszországban.
- november 7. (október 25.) Bolsevik hatalomátvétel Oroszországban.
- december 3. Breszt-Litovszkban fegyverszüneti tárgyalások kezdődnek a központi hatalmak és Oroszország képviselői között.
- (1918. február 14. Szovjet-Oroszország áttér a Gergely-naptár használatára.)
- február 18. A német hadsereg általános támadásba lendül keleten.
- március 3. Breszt-Litovszkban a központi hatalmak képviselői és a szovjet-orosz kormány küldöttei aláírják a békemegállapodást.

Az USA hadbalépése

- 1917. február 1. A németek korlátlan tengeralattjáró-háborút hirdetnek.
- Előzmény: USA hadiszállító – elvileg mindkét félnek szállít, de NO-nak az angol blokádnak miatt nem tud.
- 1915. Lusitania elsüllyesztése (brit hajó, de többszáz amerikai állampolgár tartózkodott a fedélzeten)
- február 3. Egy amerikai hajó elsüllyesztése miatt az USA megszakítja Németországgal a diplomáciai kapcsolatokat.
- 1917. március – Zimmermann-távirat
- április 6. Az USA hadba lép az antant oldalán. – ehhez hozzájárult az orosz forradalom is – az antant meggyengülése miatt veszélybe kerülhettek az USA korábban az antanthatalmaknak juttatott áru-és pénzhitelei is.

1917: Hadműveletek

Nyugati front:

- Április. Antant támadás Reimsnél – a németek időközben a Siegfried-vonal mögé húzódtak vissza – borzasztó veszteségek és: kudarc – köv.: új főparancsnok (Petain tábornok) és vezérkari főnök (Foch tábornok)
- Július. Brit támadás Ypernnél – novemberre kifulladás
- De: november – Cambrai – a tankok első tömeges bevetése – 128 tank – az eredmény: az angolok áttörték a németek jó kiépített állásait – a sikert azonban nem tudták kiaknázni

Olasz front

- Augusztus. Sikeres olasz támadás Isonzónál – Trieszt felé → OMM ellentámadás
- Október. tizenkettedik isonzói csata, melynek végén a központi hatalmak seregeinek Caporetto-nál sikerül áttörniük az olasz védelmet. „caporettoi csoda” → az olasz arcvonal összeomlása, az OMM csaptok a Piavéig nyomulnak előre.

1917: Mérleg

- A Központi hatalmak látszólagos sikere:
- Oroszo. kiválása (→ márciusban kedvező béke az oroszokkal)
- Áttörés az olasz fronton
- 1916. december: Románia elfoglalása
- Nyugati front: antant kudarcok
- DE: mégsem tudtak döntést kicsikarni!

1918. A HÁBORÚ BEFEJEZÉSE

Nyugati front

- Március: 2. marne-i csata: a német hadsereg eredménytelenül próbált meg győzelmet elérni. (a németek átkeltek ugyan a Marne folyón, de az előrenyomulásuk elakadt)
- Július-augusztus: angol-amerikai támadás Amiens-nél → A németek döntő vereséget szenvednek a nyugati fronton, az antant erői elsöprik a német arcvonalat, miután tömegével vetik be ellenük a repülőgépeket és a tankokat.
- Augusztus 8. – a német hadsereg fekete napja (16 német hadosztály megsemmisülése egyetlen napon)
- Szeptember: újabb antant támadás – német visszavonulás
- Szeptember: antant támadás a bolgár fronton is → Bulgária összeomlása – fegyverszünet
- Október 30. török fegyverszünet
- Október: a Monarchia nemzetiségei sorban kimondják az elszakadásukat

Olasz front

- Június. A "piavei katasztrófa": osztrák-magyar támadás indul, mely súlyos emberáldozatok árán sem ér el sikert
- Október: Az olaszok a Piave folyónál áttörik a frontot
- november 3. Padova Fegyverszünetet írnak alá a Monarchia és az antant képviselői.
- Nov. 11. Németország írja alá a fegyverszünetet